

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 128. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius01val-shoot-idm140153319500496/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

dæmoniorum/ in hypocrisi/ id est/ maxima religionis specie doctentium vel prædicantium mendacium . . . Altsaa: „For dette Euangelium til Guds Ære har Antikristens Sekt givet os Djævlens Lærdomme, der i Hyckleri, d. v. s. under det fuldstændigste Skin af Religion, lære eller prædike Løgn“; dette oversættes i Udg. 1539 (nf. S. 163, L. 1: *Men for dette Euangelio/ aff huilcket Gud prises oc æres/ haffuer det Antichristelige Parti foet oss Diefflsens lerdøme, som lære oc prædicke løgn under skremteri/ saa att hun drabelig siunes at vere en sand gudz tienste/*. Oversættelsen i Udg. 1542 svarer Ord for Ord til denne mærkelige Oversættelse i Udg. 1539, kun har Udg. 1542 det forvanskede *som lærer at prædicke*, hvor Udg. 1539 har det rigtige *som lære oc prædicke*; dette sidste kan da ikke være direkte Grundlag for hint.

Vi kan nu overse Afhængigheds-Forholdet mellem de forskellige Ordinans-Redaktioner. Det kan ifølge den foregaaende Redegørelse fremstilles saaledes:

- A, det latinske Udkast fra Foraaret 1537.
(Tabt.)
- B, den samtidige danske Oversættelse heraf.
(Orig. i Rigsarkivet. Udg. i Kirkehist. Saml. I.)
- C, den latinske Ordinans af 2. Sept. 1537.
(Orig. paa d. Kgl. Bibl. Udg. af Gram 1737.)
- D, den samtidige Oversættelse heraf, med ordret Benyttelse af B.
(Tabt.)
- E, Optræk af D i Udgaven 1539.
(Orig. paa d. Kgl. Bibl. Udg. nf. S. 159—235.)
- F, den endelige danske Ordinans af 14. Juni 1539, med ordret Benyttelse af D. (Orig. fra 1542 paa d. Kgl. Bibl. Udg. i Danske Kirkelove I.)

Saaledes har vi ikke i den latinske Ordinans, men i den danske Oversættelse, som nedenfor udgives, det nærmeste Grundlag for den endelige Ordinans.

IV.

Tohundredaarsdagen efter at den latinske Kirkeordinans var udgaaet fra Trykken, d. 13. Dec. 1737, fremlagde Adam

Henr. Lackmann, Professor i Historie ved Kiels Universitet, en indgaaende Monografi paa Latin over Kirkeordinansens Historie¹. I denne skriver han S. 76 f: „Af mange Grunde var det hensigtsmæssigt, at Ordinansen fandtes oversat paa Modersmaalet. Det forstod Peder Palladius, og han foretrak selv at have den væsentlige Ære for dette Arbejde fremfor at dele den med flere . . . . Denne Palladius, skønt optaget af mange andre Hverv og af Disputer med Sandhedens Fjender, var den allerførste, som paa Dansk oversatte Ordinansen, der var affattet og udgivet paa Romernes uforanderlige Sprog. Han skilte sig fortræffeligt fra sit Oversætterarbejde . . . . Vi skal derfor ingensinde glemme det Aar 1539, i hvilket Kirken offentlig ordnedes og konstitueredes ved en Lov, ypperligt oversat fra det latinske Sprog i Danmarks Riges Hjemmemaal ved den lærde Palladii Iver og Flid.“

I samme Aar 1737 havde Gram i sin Udgave af Krag's Annaler omtalt Palladii Oversættelse, men som ovf. (S. 121⁴) nævnt ikke i slet saa rosende Udtryk, idet Gram beskylder Palladius for at have taget sig Arbejdet lovlig let og i alt for høj Grad fulgt Oversættelsen af det latinske Udkast.

Hverken *Gram* eller *Lackmann* ytrer mindste Tvivl om, at Oversættelsen skyldes Palladius; det er for dem en Kendsgerning, som ikke behøver at bevises ved Kildeangivelse. Det samme gælder *Nyerup* (Litteraturlexikon, 1818—20, S. 448), *A. C. L. Heiberg* (Palladius-Biografi, 1840, S. 29) og *H. F. Rørdam* (Biografisk Lexikon, 1898, XII, 521). Derimod skriver *Engelstoft* forsigtigt: „den Oversættelse, der tillægges Peder Palladius“ (anf. Skr. S. 385), men paa den følgende Side har han glemt Forsigtigheden; han skriver her: „naar Palladius ikke blot oversatte Ordinansen, men ogsaa udgav den i Trykken . . .“ og S. 387 taler han om „Palladius' langt bedre Oversættelse“. *Bruun* medtager uden Forbehold Ordinans-Oversættelsen i sin Palladius-Bibliografi (Danske

¹ Bogens Titel er: *Adam Henr. Lackmann. Historia ordinationis ecclesiasticae*, Kiel 1737.

Samlinger I), men i sin almindelige Bibliografi i Aarsberetninger fra det st. kgl. Bibl. II, 1875, S. 222 skriver han varsomt om Udgaven 1539: „Denne danske Oversættelse af Kirkeordinansen tillægges almindelig Peder Palladius“.

Det har været nødvendigt at anføre alle disse Udtalelser af Palladius' Biografer og Bibliografer, da selve Oversættelsen ikke ved noget som helst ydre Tegn viser, at dens Forfatter er Peder Palladius. Desværre har jeg ogsaa forgæves i samtidige Dokumenter søgt Oplysninger, der kunde styrke Traditionen. Indtil saadanne findes, kan man ikke med nogen Sikkerhed tillægge Palladius Oversættelsen. Dog vilde det være uforsvarligt at udelade blandt Palladii Skrifter et Værk, som ved en aarhundredgammel Tradition er tillagt ham, uden at noget afgørende Bevis foreligger, der har afkræftet Traditionen, ja muligvis vil Fund af ny Dokumenter gøre denne til Sikkerhed.

Imidlertid skal vi for muligt at bringe større Klarhed i Spørgsmaalet sammenligne Sproget i Ordinans-Oversættelsen med Sproget i Palladii samtidige Skrifter.

V.

KIRKEORDINANSEN OG LØNLIGT SKRIFTEMAAL.

Det er nu saa heldigt, at der er bevaret et Skrift af Palladius fra 1538, som i fortrinlig Grad egner sig til Sammenligning med Ordinans-Oversættelsen, det er den nf. udgivne lille og nyttelige Bog om lønligt Skriftemaal. Denne Bog er nemlig for største Delen en Oversættelse af Ordinans-Artikler, og at denne Oversættelse er Palladius' egen, derom er der ingen Tvivl. Af Bogens ni Stykker er de fem — om Dødsdømte, om Jordemødre, om Barselkvinder, om Alterets Sakramente og om Bansatte — ordrette Oversættelser af de tilsvarende Stykker i den latinske Ordinans. Sammenlignes nu disse Kapitler med Oversættelsen i Ordinans-Udgaven 1539, ses det, at Oversættelserne i de to Udgaver er fuldstændig uafhængige af hinanden: Ordfor-